

Statistika

(MD360P03Z, MD360P03U)
ak. rok 2007/2008

Karel Zvára

karel.zvara@mff.cuni.cz
<http://www.karlin.mff.cuni.cz/~zvara>

(naposledy upraveno 11. prosince 2007)

příklad: je výběr reprezentativní?

- ▶ bylo provedeno šetření mezi ženami ve věku 18 až 50 roků
- ▶ mezi 498 náhodně oslovenými ženami bylo celkem 180 žen svobodných, 239 žen vdaných, 75 žen rozvedených a 4 ovdovělé
- ▶ stejné údaje v procentech: 36,14 % svobodných, 47,99 % vdaných, 15,06 % rozvedených, 0,80 % ovdovělých
- ▶ je známo, že v celé populaci žen v ČR uvedeného věkového rozpětí je 34,27 % svobodných, 52,02 % vdaných, 12,50 % rozvedených a 1,20 % ovdovělých
- ▶ lze výběr považovat za reprezentativní?

příklad: je výběr reprezentativní?

- ▶ bylo provedeno šetření mezi ženami ve věku 18 až 50 roků
- ▶ mezi 498 náhodně oslovenými ženami bylo celkem 180 žen svobodných, 239 žen vdaných, 75 žen rozvedených a 4 ovdovělé
- ▶ stejné údaje v procentech: 36,14 % svobodných, 47,99 % vdaných, 15,06 % rozvedených, 0,80 % ovdovělých
- ▶ je známo, že v celé populaci žen v ČR uvedeného věkového rozpětí je 34,27 % svobodných, 52,02 % vdaných, 12,50 % rozvedených a 1,20 % ovdovělých
- ▶ lze výběr považovat za reprezentativní?

příklad: je výběr reprezentativní?

- ▶ bylo provedeno šetření mezi ženami ve věku 18 až 50 roků
- ▶ mezi 498 náhodně oslovenými ženami bylo celkem 180 žen svobodných, 239 žen vdaných, 75 žen rozvedených a 4 ovdovělé
- ▶ stejné údaje v procentech: 36,14 % svobodných, 47,99 % vdaných, 15,06 % rozvedených, 0,80 % ovdovělých
- ▶ je známo, že v celé populaci žen v ČR uvedeného věkového rozpětí je 34,27 % svobodných, 52,02 % vdaných, 12,50 % rozvedených a 1,20 % ovdovělých
- ▶ lze výběr považovat za reprezentativní?

příklad: je výběr reprezentativní?

- ▶ bylo provedeno šetření mezi ženami ve věku 18 až 50 roků
- ▶ mezi 498 náhodně oslovenými ženami bylo celkem 180 žen svobodných, 239 žen vdaných, 75 žen rozvedených a 4 ovdovělé
- ▶ stejné údaje v procentech: 36,14 % svobodných, 47,99 % vdaných, 15,06 % rozvedených, 0,80 % ovdovělých
- ▶ je známo, že v celé populaci žen v ČR uvedeného věkového rozpětí je 34,27 % svobodných, 52,02 % vdaných, 12,50 % rozvedených a 1,20 % ovdovělých
- ▶ lze výběr považovat za reprezentativní?

příklad: je výběr reprezentativní?

- ▶ bylo provedeno šetření mezi ženami ve věku 18 až 50 roků
- ▶ mezi 498 náhodně oslovenými ženami bylo celkem 180 žen svobodných, 239 žen vdaných, 75 žen rozvedených a 4 ovdovělé
- ▶ stejné údaje v procentech: 36,14 % svobodných, 47,99 % vdaných, 15,06 % rozvedených, 0,80 % ovdovělých
- ▶ je známo, že v celé populaci žen v ČR uvedeného věkového rozpětí je 34,27 % svobodných, 52,02 % vdaných, 12,50 % rozvedených a 1,20 % ovdovělých
- ▶ lze výběr považovat za reprezentativní?

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1, \pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1, \quad \pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1, \quad \pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1, \pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1$, $\pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

multinomické rozdělení

- ▶ zobecnění binomického rozdělení na k -tici náhodných veličin $X_1, \dots, X_k$
- ▶ parametry $n, \pi_1, \dots, \pi_k$ ($0 < \pi_j < 1$, $\pi_1 + \dots + \pi_k = 1$)
- ▶ n **nezávislých** pokusů
- ▶ v každém pokusu **právě jeden** z k možných výsledků
- ▶ j -tý výsledek s pravděpodobností π_j
- ▶ X_j – počet pokusů, v nichž nastal j -tý možný výsledek, tedy nutně

$$X_1 + \dots + X_k = n$$

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

příklady multinomického rozdělení

- ▶ předvolební průzkum
  - ▶ n – počet tázaných
  - ▶ π_j – skutečný podíl voličů j -té strany v populaci
  - ▶ X_j – počet (četnost) voličů j -té strany ve výběru
- ▶ hody hrací kostkou
  - ▶ n – počet hodů
  - ▶ $\pi_1, \dots, \pi_6$ – pravděpodobnosti jednotlivých stran kostky
  - ▶ $X_1, \dots, X_6$ – absolutní četnosti jednotlivých stran kostky
- ▶ krevní skupiny
  - ▶ $n=4$ (skupiny 0, A, B, AB)
  - ▶ $\pi_0, \pi_A, \pi_B, \pi_{AB}$ – psti skupin 0, A, B, AB
  - ▶ X_0, X_A, X_B, X_{AB} – počty osob se skupinami 0, A, B, AB

vlastnosti multinomického rozdělení

- ▶ každá složka má binomické rozdělení: $X_j \sim \text{bi}(n, \pi_j)$
- ▶ střední hodnota: $\mu_{X_j} = n\pi_j$, rozptyl: $\sigma_{X_j}^2 = n\pi_j(1 - \pi_j)$
- ▶ (pro zajímavost) kovariance: $\text{cov}(X_j, X_t) = -n\pi_j\pi_t \quad j \neq t$
- ▶ asymptotická vlastnost **chí-kvadrát** (velká n , $n\pi_j \geq 5$)

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(X_j - n\pi_j)^2}{n\pi_j} \sim \chi_{k-1}^2$$

- ▶ X_j – empirické četnosti,
 $n\pi_j$ – očekávané (teoretické) četnosti

vlastnosti multinomického rozdělení

- ▶ každá složka má binomické rozdělení: $X_j \sim \text{bi}(n, \pi_j)$
- ▶ střední hodnota: $\mu_{X_j} = n\pi_j$, rozptyl: $\sigma_{X_j}^2 = n\pi_j(1 - \pi_j)$
- ▶ (pro zajímavost) kovariance: $\text{cov}(X_j, X_t) = -n\pi_j\pi_t \quad j \neq t$
- ▶ asymptotická vlastnost **chí-kvadrát** (velká n , $n\pi_j \geq 5$)

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(X_j - n\pi_j)^2}{n\pi_j} \sim \chi_{k-1}^2$$

- ▶ X_j – empirické četnosti,
 $n\pi_j$ – očekávané (teoretické) četnosti

vlastnosti multinomického rozdělení

- ▶ každá složka má binomické rozdělení: $X_j \sim \text{bi}(n, \pi_j)$
- ▶ střední hodnota: $\mu_{X_j} = n\pi_j$, rozptyl: $\sigma_{X_j}^2 = n\pi_j(1 - \pi_j)$
- ▶ (pro zajímavost) kovariance: $\text{cov}(X_j, X_t) = -n\pi_j\pi_t \quad j \neq t$
- ▶ asymptotická vlastnost **chí-kvadrát** (velká n , $n\pi_j \geq 5$)

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(X_j - n\pi_j)^2}{n\pi_j} \sim \chi_{k-1}^2$$

- ▶ X_j – empirické četnosti,
 $n\pi_j$ – očekávané (teoretické) četnosti

vlastnosti multinomického rozdělení

- ▶ každá složka má binomické rozdělení: $X_j \sim \text{bi}(n, \pi_j)$
- ▶ střední hodnota: $\mu_{X_j} = n\pi_j$, rozptyl: $\sigma_{X_j}^2 = n\pi_j(1 - \pi_j)$
- ▶ (pro zajímavost) kovariance: $\text{cov}(X_j, X_t) = -n\pi_j\pi_t \quad j \neq t$
- ▶ asymptotická vlastnost **chí-kvadrát** (velká n , $n\pi_j \geq 5$)

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(X_j - n\pi_j)^2}{n\pi_j} \sim \chi_{k-1}^2$$

- ▶ X_j – empirické četnosti,
 $n\pi_j$ – očekávané (teoretické) četnosti

vlastnosti multinomického rozdělení

- ▶ každá složka má binomické rozdělení: $X_j \sim \text{bi}(n, \pi_j)$
- ▶ střední hodnota: $\mu_{X_j} = n\pi_j$, rozptyl: $\sigma_{X_j}^2 = n\pi_j(1 - \pi_j)$
- ▶ (pro zajímavost) kovariance: $\text{cov}(X_j, X_t) = -n\pi_j\pi_t \quad j \neq t$
- ▶ asymptotická vlastnost **chí-kvadrát** (velká n , $n\pi_j \geq 5$)

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(X_j - n\pi_j)^2}{n\pi_j} \sim \chi_{k-1}^2$$

- ▶ X_j – empirické četnosti,
 $n\pi_j$ – očekávané (teoretické) četnosti

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou

- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$

- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

- ▶

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶

$$\chi^2 < \chi_5^2(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$$

- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická

- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi^2_{5}(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi^2_{5}(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

$$\chi^2 < \chi_5^2(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$$

- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi^2_5(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi_5^2(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi_5^2(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka A

- ▶ test **jednoduché** hypotézy
- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 12, X_2 = 21, X_3 = 14, X_4 = 15, X_5 = 21, X_6 = 17$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$ (vždy více než 5))

$$\chi^2 = \frac{(12 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(17 - 16,67)^2}{16,67} = 4,16$$

- ▶ $\chi^2 < \chi^2_{5}(0,05) = 11,07, \quad p = 52,7 \%$
- ▶ neprokázali jsme, že by kostka nebyla symetrická
- ▶ `[chisq.test(c(12,21,14,15,21,17),p=rep(1,6)/6)]`

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (1)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ hypotéza $H_0 : \pi_1 = \dots = \pi_6 = 1/6$ dá očekávané četnosti $n\pi_1 = \dots = n\pi_6 = 100/6 = 16,67$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 16,67)^2}{16,67} + \dots + \frac{(41 - 16,67)^2}{16,67} = 48,32$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout hypotézu, že kostka je symetrická
- ▶ na 5% hladině jsme prokázali, že není symetrická

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu
`[chisq.test(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)]`

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu
 $[chisq.test(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)]$

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu

[`chisq.test(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)`]

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu

$$[\text{chisq.test}(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)]$$

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi_5^2(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu

[`chisq.test(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)`]

příklad: hrací kostka B (2), jiná H_0

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_1 = 15, X_2 = 16, X_3 = 7, X_4 = 6, X_5 = 15, X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_1 = \dots = \pi_5 = 1/10, \pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ očekávané četnosti za hypotézy:
 $n\pi_1 = \dots = n\pi_5 = 100/10 = 10, n\pi_6 = 100/2 = 50$

$$\chi^2 = \frac{(15 - 10)^2}{10} + \dots + \frac{(15 - 10)^2}{10} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 12,72$$

$$\chi^2 > \chi^2_{5}(0,05) = 11,07$$

- ▶ zřejmě je nutno zamítnout i tuto hypotézu

$$[\text{chisq.test}(c(15,16,7,6,15,41),p=c(1,1,1,1,1,5)/10)]$$

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ $1/2$ je v tomto intervalu, na 5% hladine **nelze** zamítnout
[binom.test(41,100)]

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ $1/2$ je v tomto intervalu, na 5% hladine **nelze** zamítnout
[binom.test(41,100)]

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ $1/2$ je v tomto intervalu, na 5% hladině **nelze** zamítnout
[binom.test(41,100)]

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ $1/2$ je v tomto intervalu, na 5% hladině **nelze** zamítnout
[binom.test(41,100)]

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ 1/2 je v tomto intervalu, na 5% hladine **nelze** zamítnout
[binom.test(41,100)]

příklad: hrací kostka B (3) (použít jen část informace)

- ▶ $n = 100$ hodů kostkou
- ▶ $X_6 = 41$
- ▶ nulová hypotéza: $\pi_6 = 5/10 = 1/2$
- ▶ hypotéza o psti jediného z možných výsledků (pst šestky) – binomické rozdělení
- ▶ dříve jsme určili přibližný 95% interval spolehlivosti pro pravděpodobnost šestky: (0,31; 0,51)
- ▶ $1/2$ je v tomto intervalu, na 5% hladině **nelze** zamítnout

[binom.test(41,100)]

příklad: je výběr reprezentativní?

- provedeme test hypotézy, že pravděpodobnosti čtyř skupin žen jsou rovny procentům v populaci

	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé	celkem
populace	34,27 %	52,02 %	12,50 %	1,20 %	100 %
výběr	180	239	75	4	498
výběr (rel.)	36,14 %	47,99 %	15,06 %	0,80 %	100 %
oček. čet.	170,69	259,07	62,26	5,99	498
přínos	0,51	1,55	2,61	0,66	5,33

$$\frac{(180 - 170,69)^2}{170,69} + \frac{(239 - 259,07)^2}{259,07} + \frac{(75 - 62,26)^2}{62,26} + \frac{(4 - 5,99)^2}{5,99}$$

- výsledná hodnota chí-kvadrát je $\chi^2 = 5,33$, ale $\chi_3^2(0,05) = 7,81$
- neprokázali jsme, že by výběr nebyl reprezentativní, můžeme jej za reprezentativní považovat

příklad: je výběr reprezentativní?

- provedeme test hypotézy, že pravděpodobnosti čtyř skupin žen jsou rovny procentům v populaci

	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé	celkem
populace	34,27 %	52,02 %	12,50 %	1,20 %	100 %
výběr	180	239	75	4	498
výběr (rel.)	36,14 %	47,99 %	15,06 %	0,80 %	100 %
oček. čet.	170,69	259,07	62,26	5,99	498
přínos	0,51	1,55	2,61	0,66	5,33

$$\frac{(180 - 170,69)^2}{170,69} + \frac{(239 - 259,07)^2}{259,07} + \frac{(75 - 62,26)^2}{62,26} + \frac{(4 - 5,99)^2}{5,99}$$

- výsledná hodnota chí-kvadrát je $\chi^2 = 5,33$, ale $\chi_3^2(0,05) = 7,81$
- neprokázali jsme, že by výběr nebyl reprezentativní, můžeme jej za reprezentativní považovat

příklad: je výběr reprezentativní?

- provedeme test hypotézy, že pravděpodobnosti čtyř skupin žen jsou rovny procentům v populaci

	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé	celkem
populace	34,27 %	52,02 %	12,50 %	1,20 %	100 %
výběr	180	239	75	4	498
výběr (rel.)	36,14 %	47,99 %	15,06 %	0,80 %	100 %
oček. čet.	170,69	259,07	62,26	5,99	498
přínos	0,51	1,55	2,61	0,66	5,33

$$\frac{(180 - 170,69)^2}{170,69} + \frac{(239 - 259,07)^2}{259,07} + \frac{(75 - 62,26)^2}{62,26} + \frac{(4 - 5,99)^2}{5,99}$$

- výsledná hodnota chí-kvadrát je $\chi^2 = 5,33$, ale $\chi_3^2(0,05) = 7,81$
- neprokázali jsme, že by výběr nebyl reprezentativní, můžeme jej za reprezentativní považovat

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ například, zda mají kostky A, B stejné šestice psti (ať už je ta šestice jakákoliv)
- ▶ $X_{i1}, \dots, X_{ik}$ i -tý výběr z multinomického rozdělení s parametry $n_{i\bullet}, \pi_{i1}, \dots, \pi_{ik}$ ($i = 1, \dots, r$)
- ▶ H_0 : pravděpodobnosti jsou ve všech srovnávaných populacích stejné: $\pi_{i1} = \pi_1, \dots, \pi_{ik} = \pi_k$ (nezávisí na populaci)
- ▶ četnosti uspořádáme do kontingenční tabulky
  - ▶ n_{ij} – počet j -tých výsledků v i -tém výběru
  - ▶ $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jsou řádkové marginální četnosti (rozsahy výběrů)
  - ▶ $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jsou sloupcové marginální četnosti (četnosti možných výsledků bez ohledu na výběr)
  - ▶ $n = \sum_i n_{i\bullet} = \sum_j n_{\bullet j} = \sum_i \sum_j n_{ij}$ je celkový počet pozorování

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

test homogenity r výběrů

- ▶ neznámé pravděpodobnosti π_j odhadneme pomocí marginálních relativních četností $n_{\bullet j}/n$
- ▶ očekávané četnosti tak budou $o_{ij} = n_{i\bullet} \frac{n_{\bullet j}}{n} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$
- ▶ empirické četnosti porovnáme s četnostmi očekávanými

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}$$

- ▶ platí-li hypotéza, má výsledná statistika χ^2 -rozdělení $\chi^2_{(r-1)(k-1)}$
- ▶ hypotézu o shodě pravděpodobností v r populacích zamítáme, je-li $\chi^2 \geq \chi^2_{(r-1)(k-1)}(\alpha)$
- ▶ je třeba, aby očekávané četnosti byly dost velké, aspoň 5

mají obě kostky stejné šestice pravděpodobností?

- empirické četnosti (kontingenční tabulka)

A	12	21	14	15	21	17	100
B	15	16	7	6	15	41	100
	27	37	21	21	36	58	200

- očekávané četnosti (za hypotézy): $27 \cdot 100 / 200 = 13,5, \dots$

A	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
B	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
	27	37	21	21	36	58	200

$$\chi^2 = \frac{(12 - 13,5)^2}{13,5} + \frac{(21 - 18,5)^2}{18,5} + \dots + \frac{(41 - 29)^2}{29} = 18,13$$

$$\chi^2 > 11,07 = \chi_5^2(0,05), \quad p = 0,3 \%$$

- hypotézu o shodě pstí na kostkách A a B **zamítáme**

mají obě kostky stejné šestice pravděpodobností?

- ▶ empirické četnosti (kontingenční tabulka)

A	12	21	14	15	21	17	100
B	15	16	7	6	15	41	100
	27	37	21	21	36	58	200

- ▶ očekávané četnosti (za hypotézy): $27 \cdot 100 / 200 = 13,5$, ...

A	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
B	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
	27	37	21	21	36	58	200

$$\chi^2 = \frac{(12 - 13,5)^2}{13,5} + \frac{(21 - 18,5)^2}{18,5} + \dots + \frac{(41 - 29)^2}{29} = 18,13$$

$$\chi^2 > 11,07 = \chi_5^2(0,05), \quad p = 0,3 \%$$

- ▶ hypotézu o shodě pstí na kostkách A a B **zamítáme**

mají obě kostky stejné šestice pravděpodobností?

- ▶ empirické četnosti (kontingenční tabulka)

A	12	21	14	15	21	17	100
B	15	16	7	6	15	41	100
	27	37	21	21	36	58	200

- ▶ očekávané četnosti (za hypotézy): $27 \cdot 100 / 200 = 13,5$, ...

A	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
B	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
	27	37	21	21	36	58	200

$$\chi^2 = \frac{(12 - 13,5)^2}{13,5} + \frac{(21 - 18,5)^2}{18,5} + \dots + \frac{(41 - 29)^2}{29} = 18,13$$

$$\chi^2 > 11,07 = \chi_5^2(0,05), \quad p = 0,3 \%$$

- ▶ hypotézu o shodě pstí na kostkách A a B **zamítáme**

mají obě kostky stejné šestice pravděpodobností?

- ▶ empirické četnosti (kontingenční tabulka)

A	12	21	14	15	21	17	100
B	15	16	7	6	15	41	100
	27	37	21	21	36	58	200

- ▶ očekávané četnosti (za hypotézy): $27 \cdot 100 / 200 = 13,5, \dots$

A	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
B	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
	27	37	21	21	36	58	200

$$\chi^2 = \frac{(12 - 13,5)^2}{13,5} + \frac{(21 - 18,5)^2}{18,5} + \dots + \frac{(41 - 29)^2}{29} = 18,13$$

$$\chi^2 > 11,07 = \chi_5^2(0,05), \quad p = 0,3 \%$$

- ▶ hypotézu o shodě pstí na kostkách A a B **zamítáme**

mají obě kostky stejné šestice pravděpodobností?

- ▶ empirické četnosti (kontingenční tabulka)

A	12	21	14	15	21	17	100
B	15	16	7	6	15	41	100
	27	37	21	21	36	58	200

- ▶ očekávané četnosti (za hypotézy): $27 \cdot 100 / 200 = 13,5$, ...

A	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
B	13,5	18,5	10,5	10,5	18	29	100
	27	37	21	21	36	58	200

$$\chi^2 = \frac{(12 - 13,5)^2}{13,5} + \frac{(21 - 18,5)^2}{18,5} + \dots + \frac{(41 - 29)^2}{29} = 18,13$$

$$\chi^2 > 11,07 = \chi_5^2(0,05), \quad p = 0,3 \%$$

- ▶ hypotézu o shodě pstí na kostkách A a B **zamítáme**

příklad – vzdělání matek

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	23	11	34
střední	30	17	47
VŠ	17	1	18
celkem	70	29	99

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	24,0	10,0	34
střední	33,2	13,8	47
VŠ	12,7	5,3	18
celkem	70	29	99

$$\chi^2 = 6,12, \quad p = 4,7 \%$$

- ▶ kdyby rozdělení vzdělání bylo všude stejné, očekáváme tři možnosti v poměru 34:47:18 (marg. četnosti!), celkem 99
- ▶ pražských 70 matek by stejný poměr dalo při **očekávaných** četnostech $70 \cdot 34/99 = 24,0$, resp. $70 \cdot 47/99 = 33,2$ resp. $70 \cdot 18/99 = 12,7$
- ▶ podobně pro matky z venkova dostaneme 9,96, po zaokrouhlení 10,0, pro další četnosti 13,8 resp. 5,3

příklad – vzdělání matek

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	23	11	34
střední	30	17	47
VŠ	17	1	18
celkem	70	29	99

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	24,0	10,0	34
střední	33,2	13,8	47
VŠ	12,7	5,3	18
celkem	70	29	99

$$\chi^2 = 6,12, \quad p = 4,7 \%$$

- ▶ kdyby rozdělení vzdělání bylo všude stejné, očekáváme tři možnosti v poměru 34:47:18 (marg. četnosti!), celkem 99
- ▶ pražských 70 matek by stejný poměr dalo při **očekávaných** četnostech $70 \cdot 34/99 = 24,0$, resp. $70 \cdot 47/99 = 33,2$ resp. $70 \cdot 18/99 = 12,7$
- ▶ podobně pro matky z venkova dostaneme 9,96, po zaokrouhlení 10,0, pro další četnosti 13,8 resp. 5,3

příklad – vzdělání matek

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	23	11	34
střední	30	17	47
VŠ	17	1	18
celkem	70	29	99

vzdělání	porodnice		celkem
	Praha	venkov	
základní	24,0	10,0	34
střední	33,2	13,8	47
VŠ	12,7	5,3	18
celkem	70	29	99

$$\chi^2 = 6,12, \quad p = 4,7 \%$$

- ▶ kdyby rozdělení vzdělání bylo všude stejné, očekáváme tři možnosti v poměru 34:47:18 (marg. četnosti!), celkem 99
- ▶ pražských 70 matek by stejný poměr dalo při **očekávaných** četnostech $70 \cdot 34/99 = 24,0$, resp. $70 \cdot 47/99 = 33,2$ resp. $70 \cdot 18/99 = 12,7$
- ▶ podobně pro matky z venkova dostaneme 9,96, po zaokrouhlení 10,0, pro další četnosti 13,8 resp. 5,3